

Київська обласна державна адміністрація, обласна рада розуміють наші проблеми і в міру можливостей сприяють їх розв'язанню, зокрема, бюджетом області на цей рік виділяються кошти на добудову. Це вселяє надію на

закінчення «митарств», документів, вік яких сягає за 250 років, а вони наша історія, наша пам'ять про минуле, яку треба не тільки зберігати й шанувати, а й вивчати.

Ніна Слончак

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ КІНОФОТОФОНОАРХІВ УКРАЇНИ ІМЕНІ Г.С. ПШЕНИЧНОГО — СКАРБНИЦЯ ІСТОРІЇ

ЦДКФФА України ім. Г.С. Пшеничного — єдина в Україні спеціалізована архівна установа, що зберігає документи на нетрадиційних носіях інформації (скло, плівка, металеві матриці, грамофонні платівки тощо). В архіві зібрані документальні і науково-популярні фільми, кіножурнали, спецвипуски, окремі кіно — і телесюжети, фотонегативи, позитиви, слайди і фотоальбоми, звукозаписи документального характеру і художніх творів, які в образній формі відтворюють події суспільно-політичного, соціально-економічного і культурного життя народу України від середини XIX ст. до сьогодення.

Аудіовізуальні документи посідають окреме місце серед документальних пам'яток за способом фіксації інформації, формою її передачі, носієм інформації та організацією їх зберігання.

Серед них найдавнішими за походженням є фотодокументи, виникнення яких датується 1839 роком.

Загальний обсяг фотодокументів архіву становить 363289 од. зб., у т. ч. 352310 фотонегативів на склі і плівці, 9670 фотопозитивів на папері, 1123 слайди, 186 фотоальбомів. До основних джерел комплектування архіву фотодокументами відносяться інформаційні агентства України, редакції газет і журналів, інші юридичні особи, в діяльності яких вони утворюються.

Найбільш ранніми серед фотодокументів архіву є репродукції фотопортретів Т.Г. Шевченка кінця 50-х років XIX ст. і репродукції окремих подій, що стосуються оборони Севастополя під час Кримської війни 1853–1856 рр. Перший негатив-оригінал на склі розміром 13x18 датується 1898 роком, на якому зафіксовано будівництво доменного цеху заводу «Уніон» (нині Макіївський металургійний завод).

Фотодокументи до 1917 р., що становлять близько 3% від їх загального обсягу, висвіт-

люють окремі події суспільно-політичного життя України, розвиток народного господарства і культури. Широко представлена у фотодокументах галерея діячів української літератури, музичного і театрального мистецтва. Це — портрети і групові знімки Лесі Українки, І.Я. Франка, М.М. Коцюбинського, М.В. Лисенка, К.Г. Стеценка, М.П. Старицького, М.К. Заньковецької, С.А. Крушельницької, П.К. Саксаганського. Крім того, збереглися знімки сцен окремих спектаклів у виконанні акторів першого українського стаціонарного театру М. Садовського, театральних труп М. Кропивницького, П. Саксаганського тощо.

Значною увагою користуються фотодокументи другої половини XIX — початку XX ст. з видами населених пунктів України, зображенням побуту і звичаїв різних регіонів України. Серед них — 4 фотоальбоми з видами Києва, які дають змогу простежити за розвитком міського господарства, у т. ч. транспорту — підводи на Хрещатику, парова конка, електричний трамвай, фунікулер тощо; спостережати за змінами зовнішнього вигляду міста. Саме ці документальні світлинні допомагають прийдешнім поколінням відтворити образ нашого міста в минулому, познайомитися з архітектурними пам'ятками, які не збереглися.

Суспільно-політичне життя в Україні періоду Лютневої демократичної революції в Росії висвітлюють фотодокументи, на яких зафіксовані масові маніфестації, демонстрації робітників, студентів, солдатів, залізничників у багатьох містах України; зняття пам'ятника Столипіну у Києві, перші створені загони міліції і т. ін.

Серед фотодокументів, що стосуються періоду визвольних змагань в Україні 1917–1921 рр., насамперед знімки державних і політичних діячів М.С. Грушевського, С.В. Петлюри, П.П. Скоропадського, голів урядів Центральної Ради, Української Держави і УНР

В.К. Винниченка, В.О. Голубовича, М.П. Василенка, Ф.А. Лизогуба, В.М. Чехівського, С.С. Остапенка, Б.М. Мартоса, І.П. Мазепи, В.К. Прокоповича, А.М. Лівидського.

У фотодокументах відображені окремі моменти боротьби за відродження української державності — демонстрації під українськими прапорами на Хрещатику і Софійській площі у Києві, під українськими гаслами на кшталт «Боже, благослови нашу Україну на вільне життя» у Вінниці, учасників Всеукраїнського селянського з'їзду і з'їзду Вільного козацтва, проголошення Першого Універсалу Центральної Ради на Софійській площі і демонстрація на Хрещатику з нагоди проголошення Третього Універсалу Центральної Ради, засідання Генерального секретаріату Центральної Ради, підписання Брестського мирного договору між УНР і країнами Четверного союзу, похорони студентів, які загинули в бою на станції Крути тощо.

Період Української Держави 1918 р. представлений знімками церемонії проголошення П. Скоропадського гетьманом України, молебню на Софійській площі з цієї нагоди, членів української делегації на мирних переговорах з Радянською республікою, огляду українського війська гетьманом П. Скоропадським, німецької і австро-угорської окупації України.

Про Українську Народну Республіку доби Директорії розповідають фотодокументи, які зафіксували проголошення Декларації Директорії на Софійській площі про відновлення УНР, присягу січових стрільців Директорії у Кам'янці-Подільському, мітинг на Софійській площі з нагоди проголошення Акта злуки ЗУНР і УНР за присутності президента ЗУНР Є. Петрушевича, групу працівників центральних державних установ УНР і т. ін.

Значна частина фотодокументів цього періоду висвітлює боротьбу за встановлення радянської влади в Україні під керівництвом більшовиків, утворення УСРР і діяльність її державних органів. У фотодокументах представлена портретна галерея голів перших урядів УСРР Є.Б. Вош, М.О. Скрипника, Г.Л. П'ятакова, Х.Г. Раковського, В.Я. Чубаря, керівних партійних працівників України Е.І. Квірінга, К.Є. Ворошилова, Артема (Ф.А. Сергєєва), Ю.М. Коцюбинського, В.О. Антонова-Овсієнка, В.П. Затонського та ін; показані засідання Тимчасового робітничо-селянського уряду України, IV Всеукраїнського з'їзду Рад тощо.

Фотодокументи 1921–1925 рр. висвітлюють відбудову зруйнованого господарства, створення перших сільськогосподарських комун, за-

провадження продовольчого податку, недільники, суботники тощо.

Побудова основ соціалістичної економіки відображена у документах, що розповідають про будівництво перших електростанцій, реконструкцію старих та будівництво нових заводів, колективізацію сільського господарства.

Характерними для цієї епохи є фотознімки, зроблені у свій час фотографом-аматором М. Железняком. Фотонегативи-оригінали на склі розкривають історію села Удачне Донецької обл. від 1922 по 1938 рр. і дають змогу наче побачити розкуркулення селян, пошуки хліба на їхньому подвір'ї в присутності понятих, розпродаж з молотка їхнього майна, виселення розкуркулених, усупільнення худоби та інвентарю, здавання зерна для організації колгоспу, перші трактор, комбайн, автомобіль на селі, будівництво школи, зруйнування церкви, арешт учителя Удачнянської школи, збирання дітьми мерзалої картоплі на колгоспному полі, пошуки колосків на мерзалому полі, притягнення до суду за зібрані колоски тощо.

Суспільно-політичне життя цього періоду представлено фотодокументами, що розповідають про роботу ВУЦВК, з'їздів рад, прийняття Конституції УРСР на Надзвичайному XIV Всеукраїнському з'їзді Рад, перші вибори до Верховних Рад СРСР і УРСР, перше засідання Верховної Ради УРСР, мітинги, демонстрації, народні свята і т. ін.

У фотодокументах відображено розвиток української науки і культури, широко представлена портретна галерея діячів української літератури та культури, серед яких М.П. Бажан, В.М. Сосюра, М.Т. Рильський, П.Г. Тичина, А.М. Вучча, О.А. Петрусенко, М.М. Крушельницький, Лесь Курбас, Н.М. Ужвій, Г.П. Юра, О.П. Довженко та ін.

Доповнюють цю тему фотоальбоми з фондів Празького українського архіву, які знайомлять з життям української інтелігенції в еміграції. Серед них — два сімейні фотоальбоми Олени Теліги, чие ім'я поступово займає належне місце в українській літературі.

Понад шість тисяч фотодокументів висвітлюють події Другої світової війни — мітинги, запис добровольців до Червоної армії, народні ополчення, евакуація населення, перебезування виробничих сил матеріально-культурних цінностей, оборона Києва, Одеси, Керчі, Севастополя, визволення української землі, підписання Акта про беззастережну капітуляцію Німеччини 8 травня 1945 р., святкування Перемоги; розповідають про партизанський рух на Україні — бойовий шлях партизанських

загонів і з'єднань під командуванням С.А. Ковпака, О.Ф. Федорова, О.М. Сабурова, М.М. Подуренка, М.І. Наумова, В.А. Бегми та ін.

Фотодокументи зафіксували злодіяння нацистських загарбників на окупованій території — місця масового знищення мирних жителів, концтабори, звірства і грабежі, облоги і вигнання населення до Німеччини, зруйновані міста і села, промислові підприємства, об'єкти соціально-культурного призначення.

Перші повоєнні роки представлені фотодокументами про відбудову народного господарства, відновлення діяльності науково-дослідних і культурно-просвітницьких установ. Переважна більшість фотодокументів відтворює історію України за останні півстоліття і розповідає про промислове і сільськогосподарське будівництво, діяльність провідних науково-дослідних установ, освоєння космічного простору.

Суспільно-політичне і державне життя України висвітлюють фотодокументи, у яких йдеться про роботу з'їздів партії, комсомолу, профспілок, сесій Верховної Ради УРСР.

Новітня історія України представлена фотодокументами, що розповідають про прийняття Акта проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. на сесії Верховної Ради України, мітинги на підтримання рішень Верховної Ради України, встановлення національної символіки над будинком Верховної Ради України, референдум на підтвердження Акта проголошення незалежності України, перші всенародні вибори президента, інавгурацію першого Президента України Л.М. Кравчука, подальше політичне, державне, економічне життя незалежної суверенної України.

Подальший розвиток фотографії знаменував собою появу «живої фотографії» або кінематографа, виникнення якого датується 1895 роком.

Кінозйомки окремих подій, явищ, фактів означало появу нового виду зображувальних документів — кінодокументів. Як правило, вони створюються спеціалізованими установами — кіностудіями і телестудіями, які є джерелами комплектування архіву.

На державному зберіганні в архіві налічується 12024 од. обліку, 59938 од. зберігання кінодокументів. Це — кіножурнали, спецвипуски, кіно — і телесюжети, документальні і науково-популярні фільми, фільми-вистави, концертні програми на 35-мм і 16-мм чорно-білій і кольоровій плівці.

Серед найбільш ранніх кінодокументів, що зберігаються в архіві, кіносюжет про коронацію Миколи II (1896 р.), кіносюжет про 200-річний

ювілей Полтавської битви (1909 р., зйомки Гана), кіносюжет про польоти авіатора С.І. Уточкіна, кінофільм «Похорони О. Н. Терещенка» (1912 р., студія Шанцера), в якому йдеться про перепоховання праху відомого українського цукрозаводчика. Кінозйомки дають змогу бачити вулиці старого Києва, якими рухається похоронна процесія від Київського вокзалу до Аскольдової могили, — Безаківська (нині Комінтерну), Бібіковський бульвар (нині бульвар Тараса Шевченка), Фундуклеївська (нині Богдана Хмельницького), Липки (Печерськ), міщан, які спостерігають за процесією.

У вивченні історії України періоду визвольних змагань 1917–1921 рр. допомагають фільм «Український рух» (1917 р., зйомки Скобелевського комітету кінематографії), кіносюжет «Хроніка періоду білих», які представляють глядачеві події часів Центральної Ради, показують живих учасників тих подій — М.С. Грушевського, В.К. Винниченка, М.В. Порша та ін.; окремі кіносюжети «Брест-Литовські мирні переговори» (1917 р.), «Катастрофа в Києві» (1918 р.), «Німці в Києві» (1918 р.), «1-й радянський полк» (1918 р.), кінофільм «Вступ українських радянських військ в Київ» (1919 р.), назви яких розкривають їх зміст.

Фільм «Документи епохи» (1928 р.) являє собою панораму подій Першої світової війни, Лютневої демократичної революції 1917 р., Жовтневої революції 1917 р. у Петрограді і Москві, Київського січневого збройного повстання 1918 р., громадянської війни. До фільму ввійшли кінокадри, що характеризують окремі моменти визвольних змагань за незалежність України — засідання Центральної Ради, проголошення ІІ Скоропадського гетьманом України, вступ до Києва військ Директорії тощо.

Наслідки нищівної розрухи, спричиненої революціями та війною, катастрофічна засуха, призвели до голоду у 1921–1922 рр., що знайшло своє відображення у фільмі «Царь-голод» (1922 р.), де відтворена жахлива картина голодування, людських страждань та злочинів, що коїлися на цьому ґрунті.

Безцінним кінолітописом суспільно-політичного життя України 1920-х-1930-х років є періодика Всеукраїнського фотокіноуправління (ВУФКУ), студії якого у 1923 р. започаткували випуск хронікальних періодичних кіножурналів.

На жаль, повністю відсутня кіноперіодика за 1932–1937 рр. виробництва українських студій. Збереглася лише незначна кількість документальних фільмів і спецвипусків ВУФКУ і Всеукраїнської фабрики Союзкінохроніки, в

яких знайшли відображення пафос ударної праці, прославляння колгоспного села. Серед них фільми «Большевик», «Конец Пекина», «Свято врожаю в Придніпровських колгоспах України», «Мастера колхозной зажиточности», «Герой Криворожья», «Славная годовщина», «Спартакиада пшавлих», «Алексей Стаханов», «Академик Лысенко» тощо.

До трагічних сторінок історії українського народу 30-х років ХХ ст., що не знайшли свого відображення у кінохроніці того періоду, українські кінодокументалісти звернулися лише більш ніж через півстоліття. Використовуючи документальні кінокадри, що опосередковано свідчили про неминучість трагедії, з залученням спогадів свідків тих подій, кінодокументалісти Укркінохроніки створили документальні фільми «33-й. Свідчення очевидців» (1989 р.), «Крик» (1989 р.), «...І богом, і людьми» (1991 р.), «Час скорботи і пам'яті» (1993 р.). Цій же темі присвячений фільм Укртелефілму «Українська ніч 33-го» (1994–1998 рр.).

З 1938 р. Українська студія хронікально-документальних фільмів (Укркінохроніка) започаткувала випуск кіножурналу «Радянська Україна», 126 чисел якого за довоєнний час зберігаються в архіві. Кіножурнали становлять собою щотижневий огляд подій політичного, економічного і культурного життя України.

За передвоєнні роки збереглися також окремі фільми, серед яких насамперед слід відзначити документальні фільми виробництва Київської студії художніх фільмів «Визволення українських земель від гніту польських панів і возз'єднання народів-братів в єдину сім'ю» (1940 р., режисер О. Довженко) і «Буковина — земля українська» (1940 р., режисер Ю. Солнцева). Темі возз'єднання українських земель в єдиній державі присвячені фільми Укркінохроніки «Жемчужина Карпат» (1940 р.), «На Дунає» (1940 р.), «Радянський Львів» (1940 р.), «По Советскому Дунаю» (1941 р.).

Останнім передвоєнним фільмом, що зберігся, є фільм Укркінохроніки «Перше травня», де показано демонстрацію трудящих та військовий парад у Києві, який приймає командувач КОВО М.П. Кирпонос.

Кінолітопис Другої світової війни представлений в архіві насамперед так званим «літописним матеріалом», у якому висвітлені події оборони Києва в липні-вересні 1941 р., оборони Одеси, відступу радянських військ, евакуації населення, промислових підприємств, колгоспного майна, бойові дії армії і партизанів.

У 1943 р. відновлено випуск кіножурналу «Радянська Україна», 80 чисел якого по травень 1945 р. подають інформацію з фронтів війни, розповідають про відновлення життя у визволених районах України.

Крім того, в архіві зберігаються окремі документальні фільми, створені в роки війни, серед яких «День войны», «За родной Донбасс», «Черноморцы», «Битва за Севастополь», «Львів радянський», довженківські фільми «Битва за нашу Радянську Україну», куди ввійшли зйомки двадцяти чотирьох кінооператорів, і «Перемога на Правобережній Україні та вигнання німецьких загарбників за межі українських радянських земель».

Звинувачувальні кінокадри про злочиння нацистських злочинців і судові процеси над ними містять фільми «Зверства немецко-фашистских захватчиков» (1945 р.), «Суд народов» (1946 р.), «Суд іде» (1946 р.).

У кінофільмах «Крымская конференция» (1945 р.) і «Берлинская конференция» (1945 р.) йдеться про завершальну сторінку історії Другої світової війни — зустріч керівників союзних держав, присвячену питанню післявоєнного улаштування світу, долі переможеної Німеччини та її союзників.

Висвітленню подій Другої світової війни сприяє також німецька кінохроніка, що зберігається в архіві. Це — окремі сюжети кіножурналу «Wochenschau», документальні фільми, які розповідають про воєнні дії військ вермахту, життя Німеччини і окупованих нею держав, окупаційний режим на території України, вивезення громадян України до Німеччини, умови роботи оstarбайтерів. Два кіносюжети показують парад військ дивізії «СС-Галичина» у містах Львові і Коломиї у 1943 р.

Слід зауважити, що зйомки німецької кінохроніки зроблені в децю мажорних, майже урочистих тонах і носять пропагандистський характер.

На окрему увагу заслуговують документальні фільми, створені після війни з залученням фронтової кінохроніки, осмисленням повного подій того часу, виявленям нових фактів.

Фільми 1990-х років розкривають нову, замовчувану сторінку в історії Другої світової війни, розповідаючи про участь у ній Української повстанської армії (УПА). Серед цих фільмів — «Проводжала мати свого сина», «Чия правда, чия кривда», «Кров людська», «Здобути або не бути», «Палаючі роки» тощо.

Домінуючою темою кінодокументів першого повоєнного десятиліття є відновлення жит-

тя на визволеній землі, відбудова зруйнованого війною і подальший розвиток народного господарства, науки і культури. Події повсякденного життя висвітлені у щотижневому кіножурналі «Радянська Україна».

У 1952 р. студія «Укркінохроніка» започаткувала випуск ще трьох кіножурналів «Молодь України», «Піонерія», «Радянський спорт», які доповнюють кінолітопис життя України відповідно до своєї направленості.

У цей період архів розпочав приймання на державне зберігання документальних фільмів Київської кіностудії навчальних фільмів, з 1954 р. — Київської студії науково-популярних фільмів (Київнаукфільм). В архіві зберігаються лише науково-популярні фільми цієї студії, суто наукове (дослідницьке) кіно і анімаційні фільми не підлягають прийманню на державне зберігання. Для фільмів Київнаукфільму цього періоду, що зберігаються в архіві, властиві пізнавальний або навчальний характер.

В архіві за цей період зберігається також незначна кількість фільмів Київської кіностудії художніх фільмів, серед яких фільми-спектаклі «В степах України», «Украдене щастя», «Калиновий гай»; видові фільми «Днепр», «Зоря над Карпатами», «Київ»; фільми сільськогосподарської тематики, створені на замовлення.

Кожен наступний етап розвитку радянського суспільства знайшов своє висвітлення в кіножурналах, документальних фільмах, окремих кіносюжетах. Основні події періоду деєсталінізації, так званої «відлиги», відтворені у численних кіносюжетах і фільмах, присвячених М.С. Хрущову і його методам господарювання.

Кіножурнали і спецвипуски цього періоду розповідають про роботу сесій Верховної Ради УРСР, з'їздів партії, комсомолу, профспілок, нарад передовиків сільського господарства.

Для цього періоду характерно створення низки фільмів про діячів літератури і мистецтва.

Кінець 1970-х — перша половина 1980-х років представлені в архіві кінодокументами, що відбивають епоху, названу публіцистами «застоем». Досить влучно передають її дух уже самі назви кіносюжетів чи фільмів: «Перед з'їздивські новини», «Назустріч з'їзду партії», «Від з'їзду до з'їзду», «Подвиг — каждый день» тощо.

Друга половина 80-х років ХХ ст. знаменувала собою новий етап у всіх сферах суспільного життя, що дістав назву перебудови.

Характерною рисою цього періоду стала гласність, в атмосфері якої надзвичайно поси-

лився суспільний інтерес до «білих плям» радянської історії. Пам'яті жертв сталінських репресій, трагічній долі української інтелігенції присвячено низку фільмів, створених українськими кінодокументалістами. Серед них документальні фільми «Любіть» (1989 р.), в основу якого покладено вірш В. Сосюри «Любіть Україну», «Расскази обо мне» (1989 р.) — про Григорія Косицьку, репресованого у 1934 р., «И голос наш услышит мир» (1989 р.) — про групу репресованих у 30-і рр. письменників, «Следовать на Север может... Доля Гната Хоткевича» (1990 р.), «Я есть народ» (1990 р.), присвячений проблемі українського відродження. З проголошенням України незалежною державою ця тема набула ще більшого розмаху і нового звучання. Про останні роки життя у Соловецькому таборі М. Куліша і Леся Курбаса йдеться у фільмі «Моя адреса: Соловки» (1991 р.), пам'яті Алли Горської присвячений фільм «Усім нам смерть судилася зарання» (1991 р.), про трагічну долю Василя Стуса розповідають фільми «Наш злочин — спів» (1991 р.) і «Просвітлі дороги свічка чорна» (1992 р.), про поетів, правозахисників Ігоря Калинця йдеться у фільмі «Підсумовуючи мовчання» (1993 р.) і Зіновія Красієвського — у фільмі «Я перестав бачити кольорові сни» (1995 р.).

В атмосфері гласності другої половини 80-х років стало можливим розповісти правду про жахливі масштаби Чорнобильської катастрофи 26 квітня 1986 року.

Початок останнього десятиріччя ХХ ст. знаменував для України відновлення державності. Тема незалежності і соборності України лейтмотивом проходить у творчості українських кінодокументалістів. Створені у цей час фільми свідчать про пробудження національної самосвідомості українців, прагнення українського народу до відродження української державності, перші кроки на цьому шляху. У ці роки створено також немало документальних фільмів про діячів української літератури і культури, які завжди були символом української нації. Серед них — про О. Дозженка фільм «Я немов напропорочив собі гірку долю» (1989 р.), фільм «Блаженні гнані за правду. Павло Чубинський» (1992 р.), про композитора М. Леонтовича «Смерть на світанку» (1992 р.), фільм «Віктор Некрасов. На свободі і дома...» (1992 р.), про Івана Дзюбу фільм «Нема верна неправди за собою» (1993 р.), про В. Симоненка «З матір'ю на самоті» (1994 р.), фільм «Олесь Гончар. Післямова» (1996 р.) і багато інших.

Фонодокументи, виникнення яких датується 1877 роком, на відміну від кіно- і фотодокументів, представлені в архіві записами як документального характеру, так і записами художніх музичних і літературно-драматичних творів, що фактично є підґрунтям для вивчення творчості діячів музичного і театрального мистецтва.

Загальний обсяг фонодокументів архіву становить 40068 од. обліку, 21245 од. зберігання, у т. ч. 478 граморигіналів на металевих матрицях, 4020 грамплатівок.

До найбільш ранніх фонодокументів архіву відносяться грамплатівки виробництва початку XX ст. фірми «Zonophone Records» Ризької фабрики акціонерного товариства «Грамфон».

Основним джерелом комплектування архіву є Національна радіокомпанія України.

Серед перших надходжень фонодокументів були граморигінали на металевих матрицях виробництва 1934–1947 рр. з записами українських народних пісень і окремих оперних партій у виконанні О. Петрусенко, М. Литвищенко-Вольгемут, І. Паторжинського, І. Козловського, М. Гришка, Б. Гмирі, З. Гайдай, М. Частія, хорової капели «Думка», капели бандуристів, українського жіночого хорового ансамблю під орудою В.Верховинця, українського народного хору під керівництвом Г. Верьовки тощо, художніх літературних творів у виконанні корифеїв української сцени А. Бучми, Н. Ужвій, Ю. Шумського, М. Крушельницького, Г. Ворисоглібської, О. Юра-Юрського та інших, а також понад 2000 грамплатівок з записами світової музичної класики у виконанні всесвітньо відомих Е. Карузо, Ф. Шаляпіна, А. Собінова, М. Баттістіні, хору і оркестру театру «Ла Скала» (Італія), хору і оркестру Королівського оперного театру «Ковент-Гарден» (Англія) і т. ін. виробництва 1901–1942 рр. відомих зарубіжних фірм «Columbia Gramophone Co.» (Англія), «Telefunkenplatten», «Polidor», «Elektrola Gesellschaft» (всі — Німеччина), «Ultraphone» (Чехословаччина), «Muza» (Польща) тощо.

Безцінною є також незначна за обсягом колекція грамплатівок, переданих до архіву різного часу окремими приватними особами, серед яких грамплатівки виробництва фірми «Zonophone Records» Ризької фабрики акціонерного товариства «Грамфон» 1900–1914 рр. з записами українських пісень у виконанні хору української трупи Л. Сабініна, українського хору під орудою П. Шереметинського, хору української трупи Суслова, з записами духовного співу церковного хору Київського

Свято-Володимирського Собору, протодіякона Харківського кафедрального собору В. Вербицького, духовного хору під керівництвом О. Архангельського та ін.

Фонд грамплатівок систематично поповнювався грамплатівками виробництва фірми «Мелодія». Як правило, це грамплатівки так званої української тематики. Серед них — опери М. Лисенка «Наталка Полтавка», С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм» у виконанні трупи Державного театру опери і балету імені Т.Г. Шевченка у складі майстрів оперного мистецтва І. Паторжинського, М. Литвищенко-Вольгемут, І. Козловського, З. Гайдай, М. Гришка та ін.

Широко представлені записи пісень у виконанні відомих українських співаків Б. Гмирі, Д. Гнатюка, А. Солон'яненка, Б. Руденко, Н. Матвієнко, А. Мокренка, Є. Мірошніченко, С. Ротару, М. Кондратюка, А. Кікота, В. Зіжкенича, Н. Яремчука, Ю. Гуляєва та багатьох інших.

У 1973 р. фірма «Мелодія» випустила грамплатівку з записами оперних партій італійською і польською мовами, а також українських народних пісень у виконанні Соломії Крушельницької.

Крім українського музичного мистецтва, у звукозапису представлена також музика інших народів, що населяють Україну та народів колишнього Союзу РСР. Широко представлені російське музичне мистецтво у виконанні як українських, так і російських відомих співаків, єврейські пісні і танцювальна музика у виконанні Заслуженої єврейської капели УРСР «Своканс», Державного ансамблю єврейської народної музики та пісні, циганські народні пісні у виконанні М. Сліченка, хору театру «Ромен» тощо.

Переважну більшість фонодокументів становлять записи на магнітній плівці, серед яких значну частину посідають записи документального характеру. Це, насамперед, події суспільно-політичного життя нашої держави, серед яких сесії Верховної Ради України, з'їзди і конференції різних політичних партій, рухів, громадських організацій, прес-конференції керівників держави, трансляції урочистостей з нагоди державних свят, вручення державних нагород територіально-адміністративним організаціям і установам, урочисті вечори з нагоди ювілеїв відомих діячів науки, літератури і мистецтва.

Значну цінність становлять записи сподвигів учасників подій, а також підготовлені радіопередачі з використанням документної інформації до певних історичних дат.

